

4. Кернякевич-Танасійчук Ю. В. Кримінально-виконавча політика України : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т імені Василя Стефаника, 2019. 336 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-327-2-36>

ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ, ПРАВО ЧИ ОBOB'ЯЗОК?

Усатий О. О.

*здобувач III рівня вищої освіти «доктор філософії»
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Проголошене Конституцією України право кожного на працю, породило розгорнуту дискусію з приводу наявності у засуджених такого права. Одні автори вважали, що на засуджених, хоча вони тимчасово обмежені в деяких правах, розповсюджувалося право на працю як і на всіх громадян України, а інші, оцінюючи історично встановлений у вітчизняній пенітенціарній системі принцип обов'язковості праці засуджених до позбавлення волі, відстоювали позицію, що засудженим взагалі не належить право на працю.

Незважаючи на спірність думок вчених-пенітенціаристів, ми схилиємось до того, що працю засуджених слід розглядати як похідне від конституційного права, хоч і обмежене в його здійсненні у зв'язку з їх перебуванням в умовах ізоляції від суспільства.

Праця засуджених до позбавлення волі врегульована чинним Кримінально-виконавчим кодексом (ст. ст. 118–122) і є важливою передумовою ефективного використання інших засобів їх виправлення і ресоціалізації. Згідно з Європейськими пенітенціарними правилами, праця в місцях позбавлення волі визнається позитивною складовою виправного впливу на засуджених.

Засуджені до позбавлення волі мають право працювати. Праця здійснюється на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою – підприємцем або юридичною особою, для яких засуджені здійснюють виконання робіт чи надання послуг.

Засуджені до позбавлення волі, які мають заборгованість за виконавчими документами, зобов'язані працювати в місцях і на роботах,

які визначаються адміністрацією колонії, до погашення такої заборгованості.

Засуджені можуть залучатися без оплати праці лише до робіт з благоустрою колоній і прилеглих до них територій, а також поліпшення житлово-побутових умов засуджених або до допоміжних робіт із забезпечення колоній продовольством. До цих робіт засуджені залучаються в порядку черговості, в неробочий час і не більш як на дві години на день (ст. 118 КВК України) [1].

Право засуджених на працю, як і похідні від нього права (право на рівну можливість у виборі професії та роду трудової діяльності (ч. 1 ст. 43 Конституції України), право на безпечні та здорові умови праці (ч. 4 ст. 43 Конституції України) [2], на сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчої системи не може бути реалізоване в повному обсязі, передумовою чого є розрив господарсько-економічних зв'язків з галузевими підприємствами, падіння виробництва, відсутність фінансування державних програм розвитку виробничої діяльності установ виконання покарань, що призвело до скорочення робочих місць і, як наслідок, – до неможливості забезпечення роботою всіх працездатних засуджених. У процесі дослідження нами встановлено, що 98% засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки роботою забезпечені частково, що в свою чергу негативно впливає на процес їх виправлення і ресоціалізації.

Таким чином, слід визнати, що праця засуджених в Україні є як правом так і обов'язком, проте вона не може вважатися примусовою, оскільки ст. 8 Міжнародного пакту про громадські та політичні права виходить із того, що терміном «примусова чи обов'язкова праця» не охоплюється робота, котру повинна виконувати особа, що перебуває в ув'язненні на підставі законного рішення суду. Стаття 43 Конституції України також не вважає примусовою працею роботу або службу, що виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду. І по суті, є необхідною передумовою ефективного використання інших засобів виправлення і ресоціалізації засуджених.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України Кодекс України; Кодекс, Закон від 11.07.2003 № 1129-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>

2. Конституція України Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>